

mondájához kapcsolódik (Ecsedy Ildikó: *A magyarországi „Attila sírja”* — *hagyomány keleti hátteréről*; Előmunkálatok a magyarság néprajzához 3, 1978. 64—77.) Bebizonyosodott, hogy Móra Ferenc tévedett, amikor egy múlt századi néprajzkutató, Ipolyi Arnold fantáziáját tette felelőssé a monda kialakulásáért. A sztyepp számos népének szájhagyománya tud olyan régi, híres fejedelmekről, akiket hármas koporsóban, folyómederbe temettek, a szertartást végző szolgákat pedig leölték. A Mongóliáig és Kínáig visszavezethető párhuzamok természetesen nem bizonyítják, hogy e hagyomány igaz lenne, nem fér kétség azonban ahhoz, hogy a magyarság e legendával már igen régen megismerkedett, vagy még a honfoglalás előtt hallották először, vagy esetleg már a Kárpát-medencei megtelepedés után, az itt élő avarok révén jutott a magyar néphagyományba.

TAKÁCS Miklós

ELVISELNI A POÉNT?

Fülöp Gábor: *Csoportterápia*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1985

Fülöp Gábor verseinek fő jellemzői a hétköznapiság és az ironia. Köznap, látszólag jelentéktelen dolgokról ír mindennapjaink nyelvén. Ironiája igen gyakran önironiába csap át. A köznapiság és a költészet találkozás a banalitást eredményez, állapíthattuk meg Fülöp Gábor költészetéről eddigi kötetei alapján, és ezt a véleményt a *Csoportterápia* megjelenése után sem kell jelentősebben módosítani.

A kötet versei nincsenek ciklusokba sorolva. De ha valamiképpen rendszerezni akárnánk őket, megtarthatnánk az előző kötetet (*Banális susztermatt*) cikluscímeinek legalább felét. A versek tekintélyes hányada foglalkozik ismét *Az alkotás viszonytagságaival* (*Csoportterápia*, *Előrelátás*, *Hétköznapi vers*, *Hamlet*, *Miniszterpapíron*, *Későre jár* stb.); az *Egy megrögzött dohányos dohányos hétköznapijainak* is újabb eseményeit ismerhetjük meg (*Takarékosság*, *Olyan idők*, *Orosz rulett*, *Élvezetek*, *Antistabilizáció*, *Képernyő* stb.); míg a kimaradt verseket többé-kevésbé besorolhatnánk a *Banális susztermatt* cikluscím alá. A könyv variációk Fülöp régi verseire.

Tehát nincsenek újdonságai a *Csoportterápiának*? De vannak. Fülöp költészete még inkább egyszerűsödött. Annyira, hogy a *Csoportterápia* versei többnyire lapos poénokra épülnek, felszínesek.

Nem is egyszerűség ez, inkább igénytelenség. Nyelvi és versszervezésbeli igénytelenség. Mert mi is teszi a verset verssé? Vers-e minden, amit versnek nevezünk? „Hétköznapi verseket írok” — írja Fülöp kötetének harmadik versében, de vajon elég-e ennek a hétköznapiságnak a tudata? Elég-e a tudatos hétköznapiság a vershez? És mi is a hétköznapiság? A

köznapiságról, az egyszerű, banális kérdésekről is úgy érdemes írni — akár banális egyszerűséggel is —, ha először a mélyükbe, apró részleteikbe hatolunk. Ha a felszín ábrázoljuk, a képnek magában kell foglalnia azt, ami alatta feszül. Néhány versnek ez a ki nem mondott mélység ad értéket, de nagyobb részük csak felszínes játék, apró tréfa. Az elsőre példa a *Csoportterápia*, a *Hamlet*, a *Sötét szemüveg*, a *Későre jár*, a *Fürdés*, az *Áramszünet*, a *Forradalom*, *A rövid élet titka*. A *Későre jár* a kötet talán legjobb verse. Ez is köznapi közlésekből áll, de bármily bőbeszédű, nem mond ki mindent. És ez a ki nem mondott, akár egy szóban is megfogalmazható banális „lényeg” — éppen ki nem mondottságával — adja a vers értékét. Egyben példázza azt is, hogy a banális közlésben is mértéket kell tartani, mert ami egyszer meghökkent naivitásával, többször kimondva már fölösleges szöszaporítás lesz. A rövid „banális” versek közül kitűnik a *Fürdés*. Irracionális, megfoghatatlan erotikájával „kimeríthetetlen” (a szó szoros értelmében is — lévén szó a víz „nemiségéről”), annak ellenére, hogy csak tíz szóból áll. Sajnos, a kötet legalább háromnegyed részében Fülöp Gábor visszaél a vers szabadságával és az adomázgatás közben, egyszeri mesélésnél érdekes, de tartós értéknek, versnek nem tekinthető tréfákat ad el versként. Legkirívóbb példái ennek az *Előrelátás*, az *Alma és bor*, a *Büdöszájú*, a *James Bond titkosügynök jelentése Budapestről*, az *Apróhirdetés II.* és az *Apróhirdetés III.*, a *Szerelem*. Az *Előrelátás* például egy közhelyes irodalmi vicc újnak nem mondható megfogalmazása, nevezetesen, hogy a gyerektől el kell venni a ceruzát, mielőtt még író lenne. Vagy az olyan tréfa, mint a „feleségem hruzsínák amália / született hruzsínák eulália” (*Apróhirdetés II.*), vagyis a név hangzásából, illetve az elő- és utónév sajátosságainak fölcseréléséből fakadó humor, esetleg beillik a Vidám estbe, de verseskötetbe nem lenne szabad bekerülnie.

„hallottam egy viccet / röhögjünk rajta együtt / minél többen vagyunk / annál könnyebben elviseljük / a poént” — áll a *Csoportterápiá*-ban. A címadó versben megfogalmazott „ars poetica” a fonákjára fordult. Fülöp a banális egyszerűség szempontjából próbál rámutatni napjaink elviselhetetlen értelmetlenségeinek nevetséges voltára. Sajnos gyakran elveszik a poének gyártásában, s ezért sorainak értelmezési lehetőségei közül az öniróniát lehet leginkább a kötetre vonatkoztatni.

LADÁNYI István